

ΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ

— Ἄν χρωστᾶς πληρώνεις, ἂν κερᾶς τὰ χά-
νεις, τῶν ἐγκληματῆσης πᾶς ἔς τὸ Βουλευτικό.

Μ' αὐτὸ τὸ ῥητὸ ἄρχισε τὴν ἀπαισιόδοξο ὀμι-
λία του μία ἡμέρα πρᾶσοκέφαλος Ἀργεΐτης γιὰ
νὰ μοῦ δείξῃ τὴν εἰκόνα τῆς περασμένης καὶ τῆς
σημερινῆς ἐποχῆς. Καὶ ἀλήθεια εἶνε ῥητὸ ἔξυπνο,
πιστὸς ἄλλως καθρέφτης τῆς σημερινῆς κουτσο-
προόδου, ἀλλὰ δὲν εἶνε τῶν τσεραλιωμένων κτῆμα.
"Ὅλοι οἱ παλληκαράδες τῆς ἐπαρχίας, τοῦ νομοῦ
ἀκόμη ἤμπορῶ νὰ εἰπῶ, τὸ ἔχουν εἰς τὸ στόμα
τους καὶ μὲ πίκρα τ' ἀναφέρουν ὅταν κἀθονται καὶ
καλοσυλλογιζόνται τοὺς περασμένους καιροὺς τῶν,
ποῦ εἶχαν ἀπλωμένα τὰ λουριά τους κ' ἔκαναν
ὀ,τ' ἤθελαν.

Καὶ ἀναφέρουν τὸ Βουλευτικὸ ὄχι γιὰτὶ εἶνε
φοβερῶτερη ἀπὸ τῆς ἄλλης φυλακῆ ἢ ἔχει περισ-
σότερα βασιανιστήρια, ἀλλὰ διότι μόλις συλλάβουν
τὸν κακοῦργο τὸν κλείνουν ἐκεῖ ὡς ποῦ νὰ δικα-
σθῆ καὶ πέρνει, βλέπετε, τὴν πρώτη ἐντύπωσι. Καὶ
ἡ πρώτη ἐντύπωσις μένει πάντα σταθερὴ εἰς τὴ
μνήμη. Ἐκτὸς ὁμῶς τούτου τὸ Βουλευτικὸ εἶνε
ἔς τὸ κεντρικώτερο μέρος τοῦ Ναυπλίου, ἔς τὴν
πλατεῖα τοῦ Πλατάνου, κοντὰ εἰς τὸν Στρατῶνα,
ἐμπρὸς εἰς τὰ καφενεῖα, καὶ καθένας ποῦ θὰ ἔμπη
ἔς τὴν πόλι θέλει δὲν θέλει θὰ τὸ ἰδῆ εὐθύς.

Τὸ Βουλευτικὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα μεγάλο
τζαμί κ' ἓνα ψηλὸ σταχτερὸ κτίριο εἰς σχῆμα
Γ μὲ τὸ ὅποσον συγκοινωνεῖ ἀπὸ ἓνα ζυλίνο γε-
φύρι. Εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ ἱστορικώτερα γτίρια τοῦ
Ναυπλίου καὶ ὁμοιάζει πολὺ μὲ μυθολογικὸ Ἡ-
ρωα. "Ὅπως καὶ γιὰ κείνον ἔτσι καὶ γιὰ τοῦτο
ἐβγήκαν λόγοι πρὶν χτισθῆ καὶ εἰς τὸν καιρὸ ποῦ
ἐχτίζετο καὶ ἀφοῦ ἐχτίσθηκε καὶ ἀφοῦ ἐμεγάλωσε
καὶ τόρα ποῦ σχεδὸν ἐγένεσε. Ἐπαιξε τόσα πρό-
σωπα, ἀλλάξε τόσα ὀνόματα, ἐχρησίμεισε εἰς
τόσας ἐθνικὰς καὶ ἀντεθνικὰς περιστάσεις εἰς τὴν
ἐκατόχρονο σχεδὸν ζωὴ του, ὥστε τοῦ ἔπρεπε κα-
λῆτερη τύχη ἀπ' αὐτὴν ποῦ ἔχει.

Τὸ χτίσιμό του χρεωστεῖται εἰς τὴν ἔνοχη
συνείδησι τοῦ πρώτου Πασᾶ τοῦ Ναυπλίου. Κα-
θὼς λέγουν, τὸ Ναῦπλιο τὸ εἶχαν πρὶν οἱ Βενε-
τσάνοι κ' εἶχαν ἐκεῖ τὸν Πρεβεδοῦρο τους. "Ὅταν
οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴν προδοσίαν τοῦ Σάλα ἐπῆραν
τὸ κάστρο, ὁ Πρεβεδοῦρος ἐμπῆκε ἔς τὰ καρά-

βια του κ' ἔφυγε. Ἀπὸ τὴ βία του δὲν ἐπῆρε
τοὺς θησαυροὺς του παρὰ τοὺς ἔχωσε ἔς τὴ γῆ
σὲ μέρος μυστικόν. Ἐπειτ' ἀπὸ δύο χρόνια σὰν
ἠσύχασαν τὰ πράγματα σ' ὄλον τὸ Μωρητᾶ, ὁ
Πρεβεδοῦρος ἔστειλε τὰ δύο του παιδιὰ εἰς τὸ
Ναῦπλιο γιὰ νὰ σηκώσουν τὸ θησαυρὸ. Τὰ παι-
διὰ ἦλθαν συστημένα εἰς τὸν πρόξενον τῆς Πορτο-
γαλλίας· αὐτὸς τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἐπαρουσίασε
ἔς τὸν Πασᾶ, μὲ τὰ χαρτιά τοῦ πατέρα τους καὶ
μὲ τὴ ζήτησι νὰ σκάψουν νὰ εὔρουν τὸ θησαυρὸ.
"Ὁ Πασᾶς τοὺς ἐδέχθηκε γλυκομίλητος καὶ εἶπε
τοῦ Προξένου πρῶτ' τὴν ἄλλη μέρα νὰ τοῦ στείλῃ
τὰ παιδιὰ, νὰ σκάψουν ἔς τὸ κατώγι του, ὅπου
ᾤριζαν τὰ χαρτιά πῶς ἦταν θαμμένοι ὁ θη-
σαυρός.

"Ὁ Πρόξενος ὑποψιάστηκε τὸν Πασᾶ καὶ τὴν
ἄλλη μέρα ἔστειλε τὸ ἓνα μόνο παιδί μὲ τὴ συμ-
βουλή νὰ εἰπῇ τοῦ πασᾶ πῶς ὁ ἀδελφός του ἀρρώ-
στησε. Ἄν γαθῆ, σοῦ λέγει, τὸ ἓνα νὰ σωθῆ
τ' ἄλλο. "Ὁ Πασᾶς ἐκαλοδέχθηκε τὸ παιδί, τοῦ
πῆρε τὰ χαρτιά, τὸ κατέβασε ἔς τὸ κατώγι καὶ
τῶσφαξε. Ἐπειτα ἔβαλε κ' ἔσκαψαν εἰς τὸ μέ-
ρος πᾶριζαν τὰ χαρτιά κ' εὔρηκε βωμὸ τὸ μά-
λαμα καὶ τ' ἀσῆμι καὶ τὰ διαμαντικά. Καὶ σὰν
ὁ πρόξενος κατὰ τὸ κοντόβραδα ἔστειλε νὰ γυρέψῃ
τὸ παιδί, ὁ Πασᾶς τοῦ μῆνυσε πῶς τὸ παιδί
δὲν ἐφάνηκε καθόλου ἔς τὸ Σαραῖ. "Ὁ πρόξενος
δὲν ἤθελε περισσότερο νὰ στοχασθῆ τὴν ἀλήθεια.
Μάλιστα ἐφοβήθηκε μήπως ὁ Πασᾶς στείλῃ νὰ
ξεκἀμη καὶ τ' ἄλλο παιδί καὶ κρυφὰ τῶβαλε ἔς τὸ
καράβι καὶ τῶστειλε σύνταχα ἔς τὸν πατέρα του
μὲ τὴ θλιβερὴ εἰδησι.

Μὰ ὁ Πασᾶς δὲν ἐχάρηκε τὴν ἀδικίαν. Φαί-
νεται πῶς εὔρισκοντο ἀκόμη καὶ πασάδες μὲ συ-
νείδησι κ' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Πασᾶς τοῦ
Ναυπλίου. Ἡμέρα νύχτα ἠσυχία δὲν εὔρισκε.
Τὸ αἶμα τοῦ ἀθώου τοῦ ἐπλάκωνε τὴν καρδιά·
ὁ ὕπνος ἔφυγεν ἀπὸ τὰ ματόφυλλά του καὶ ἔς τὸ
ἥσυχο μυαλὸ του ἤρχοντο τόρα κ' ἐκολλοῦσαν
ἄσθυστα ὄνειρα, φοβερὰ, τρομαχτικά ποῦ τὸν
ἐρριζαν ἔς τὸ στρώμα. Καὶ σὰν ἐπεσε ἔς τὸ στρώμα
τὸν πλάκωσε χαροτρομάρα· ἀπ' ὦρα σ' ὦρα ἔλεγε
πῶς θὰ ξεψυχῆσῃ καὶ ὁ φόβος τὸν ἔκανε νὰ ζητῇ
ἀπ' ὄλους γνώμη μὲ τί τρόπο νὰ ξεδεύσῃ τῆς ἀδι-

κίας τὸ θησαυρὸ. Τότε ἓνας δερβίσης ἔρχεται καὶ τοῦ λέγει:

— Πασᾶ μου, πολυχρονεμένε· νὰ τί γράφουν τὰ κιτάπια μας.

Καὶ τὸν ἐσυμβούλεψε νὰ χτίσῃ γεφύρια, βρύσες, μουσαφίρ ὀντάδες, τζαμιά, τεκκέδες. Ὁ Πασᾶς ἀποφάσισε νὰ χτίσῃ ἓνα μεγάλο Τεκκέ νὰ τὸν πλουτίσῃ μὲ χτήματα καὶ νὰ εἶνε ἀνοιχτός νύχτα μέρα γιὰ κάθε διαβάτη. "Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργο." Ἐστειλε ἀσθεστάδες εἰς τὸ Ἱερό, κάτω ἔς τὸ Λυγουριό κ' ἔπερναν τοὺς λαμπροὺς στύλους τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ τοὺς ἔκαναν ἀσθέστη. Ἄχ κανένας δὲν εὐρέθηκε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, νὰ τοῦ εἰπῇ πῶς ἔτσι ἀντὶ νὰ βγάλῃ ἓνα ἀνάθεμα ἀπὸ πάνω του ἔβαλεν ἄλλο μεγαλείτερο ποῦ θὰ τοῦ ῥίχνει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κάθε αἰσθαντικὸς διαβάτης, σὰν βλέπει τὰ θλιβερὰ χαλάσματα τοῦ χαριτωμένου ἐκείνου μνημείου τῆς Τέχνης!

Ὡς τόσο ὁ Τεκκὲς μὲ τὰ λαμπρὰ μάρμαρα καὶ τὸ χρυσὸν ἀσθέστη τοῦ Ἱεροῦ ἔχτιζετο ὡμορφος, μεγάλος, χαριτωμένος καὶ κοντά του τὰ κελιά τῶν δερβισῶν καὶ ὁ Μουσαφίρ ὀντάς. Ὁ Πασᾶς ἄμα ἄρχισε τὸ ἔργον ἀνάπαψε τὴ συνείδησιν τοῦ κ' ἔγινε καλὰ. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ ὡς τὸ βράδυ ἄλλο δὲν ἔκανε παρὰ νὰ κάθεται ἔς τὸ παραθύρι καὶ νὰ βλέπῃ ἔμπρός μὲ χαρὰ καὶ περηφάνεια τὸ χτίριο ὅπου θὰ τὸν μνημονεύει τόση φτωχολογία. Ἀλλὰ δὲν ἦταν γραμμένο νὰ τὸ χαρῆ τελειομένο. Διότι μία ἡμέρα ἐκεῖ ποῦ ἐκάθητο ἔς τὸ παραθύρι ἐγκραμίσθηκε κάτω κ' ἐσκωτόθηκε.

Ὁ Τεκκὲς ὅμως ἐτελείωσε μὲ τὸ θησαυρὸ. Πολλοὶ δερβισῶδες ἐμπῆκαν μέσα καὶ ὁ μουσαφίρ ὀντάς ἦταν μέρα νύχτα ἀνοιχτός εἰς τοὺς φτωχοὺς τούρκους καὶ χριστιανούς ὅπου ἔτρωγαν τὸ πηλάρι καὶ ἐμακάριζαν τὴν ψυχὴ τοῦ Πασᾶ. Ἀλλὰ ἡ Φατιμέ, ἡ γυναῖκα τοῦ Πασᾶ, γιὰ περισσότερη ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ κυρίου τῆς ἔχτισε κατὰ τὸ ἴδιο σχῆμα κ' ἓνα ἄλλο τζαμί, ἐκεῖνο ποῦ τώρα ἀκόμη εἶνε Φραγκοκλησίαν.

"Ἐμεινε ὁ Τεκκὲς περὶφημος εἰς ὅλον τὸν Μωρητᾶ, καμάρει ὅλων τῶν τούρκων ἕως τὴν ἐπανάστασιν. Ἐπειτα ὅταν ἐπάρθηκε τὸ Ναύπλιον ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας μέσα εἰς αὐτὸ συνεδρίαζε ἡ Βουλὴ κ' ἔξ' αἰτίας τῆς ἐπῆρε τὸ ὄνομα ποῦ ἔχει ὡς τὰ σήμερα. Ἀλλὰ μόνον τὸ ὄνομα ἐκράτησε. Ἐχρησίμωσεν ὅμως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα. Εἰς δημοτικὸν χορὸν εἰς ἰταλικὸ θέατρο καὶ μέσα ἔς τοὺς θόλους τοῦ ἐκαταδικάσθηκε γιὰ θάνατον ὡς ἀντάρτης ὁ Κολοκοτρώνης καὶ τέλος τὸρα χρησιμεύει ὡς φυλακὴ διὰ τοὺς ἐλαφροποινίτες καὶ τοὺς ὑποδίκους.

*

Μὲ τὴ μεσιτεία ἐνὸς φίλου μου, ποῦ τόσον γνωστός καὶ ἀγαπητός εἶνε ὥστε νὰ τὸν λέγουν Πανελλήνιο, μοῦ ἀνοίχθηκε καὶ ἡ σιδερένια πύλη τοῦ Βουλευτικοῦ. Ὁ Τεκκὲς ἔχει ἔμπρός μαρμα-

ρένια σκάλα μὲ ὀκτὼ ὡς δέκα σκαλοπάτια καὶ εἰς τὸ πλατὺ σκαλί ψηλώνουν σὲ λευκὰ βάρθα δύο στύλοι, κομφοὶ ἀπὸ στακτερόμαυρον μάρμαρον κ' ἐπανωθιό τους, κολλημένοι τὴν ἄλλη του πλευρὰ εἰς τὴν πρόσοψιν, κάθετα ἐλαφρὸς μικρὸς θόλος. Ἐπειτ' ἀπὸ τὴ σκάλα ἔρχεται ὁ προδόμενος ὁποῦ κλείνει ἀριστερὰ εἰς τὸν δρόμον μ' ἓνα δωμάτιον σκοτεινόν, σκυθρωπόν, ξαγριεμένον, σὰν πισταὴ εἰκόνα τοῦ ἐπιστάτη ποῦ τὸ κατοικεῖ· ὁ ἐπιλοιπος εἶνε ἐλεύθερος, ἀνοιχτός, μαρμαροστρωμένος κάτω, τὸν τοῖχον ἔμπρός του μὲ σιδερόφρακτα καὶ μανταλωμένα πορτοπαράθυρα καὶ ὀπίσω του τρεῖς στύλους ὡσάν τοὺς ἄλλους δύο μὲ τοὺς θόλους ἐπάνω καὶ δεξιὰ ἔρχεται τὸ μικρὸ ξύλινον γεφύρι ποῦ φέρνει εἰς τοὺς τρίπατους ὀντάδες...

Ἀπὸ τὸ ξύλινον γεφύρι ἔσκυψα κάτω καὶ εἶδα τὴν ἴδιαν θλιβερὴν εἰκόνα ποῦ εἶδα εἰς τὸ Μιλτιάδη καὶ τὸν Ἀγιανδρέα. Μέσα σὲ λιθοστρωμένη, βρωμερῆ, ὑγρῆ, ἀνήλιαστη αὐλή, περικλεισμένη ἀπὸ τὰ ψηλὰ χτίρια ἐζούσαν κ' ἐκινούοντο κ' ἐργάζοντο καὶ ἀνέπνεαν κ' ἐπλύνοντο οἱ κατάδικοι. Καὶ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἐξώστες τῶν ὀντάδων καὶ τὰ σιδερόφρακτα παράθυρα τοῦ Τεκκέ, χλωμὰ πρόσωπα καὶ πανιασμένα χεῖλη, χέρια ὀλότρεμα καὶ μάτια ἄσπρα, ἄφωτα· φορεσιῆς μὲ χίλια δυὸ χρώματα καὶ κεφάλια ξυρισμένα καὶ γένεια μακρὰ, ἐπρόβαλαν σπιθαγμένα ὡς σὲ κανένα κλουβὶ σιδηροδρόμου τὰ ζῶα. Ὄνόματα ἀντηγοῦσαν κάθε λογῆς· παράκλησες κάθε ἐκφράσεως· ξεφωνήματα εἰς κάθε τόνον· ἀστεῖσμοι καὶ γέλοια δισταυρόνοντο ἀπὸ παράθυρον σ' ἐξώστη κ' ἀπὸ ἐξώστη σὲ παράθυρον μὲς ἀπὸ τὰ σίδερα κ' ἔφθαναν μέχρις αὐτῶν κ' ἀνταπέδιδαν ἄλλα γέλοια καὶ ἀστεῖσμούς, ἄλλες παράκλησες καὶ ξεφωνήματα. Σακκιδία μαῦρα, μάλλινα εἴτε δερμάτινα ἐκρεμόντο κάτω μὲ σπάγγους καὶ καλαθῆκια εἴτε μαντήλια κομποδεμένα ἀνεσύροντο· τὰ μὲν ἐκατέβαζαν κανένα γράμμα νὰ δοθῇ ἔξω εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ἢ ἔς τὸ δικηγόρον ἢ δεκάρες διὰ ν' ἀγοράσουν κάτι φαγώσιμο· ἄλλα ἀνέβαζαν πάλιν ἢ κάτι φαγώσιμο ἢ κανένα γράμμα ποῦ ἦλθεν ἀπέξω ἢ δανεικὸν χαρτί, μελάνην, μολυβοκόνδυλον, καλαμάρην ἢ κάτι τοῦ κοινοῦ βίου, τῆς δυστυχίας των χρήσιμο. Καὶ καμμιὰ φορὰ ἐρρίχνοντο γιὰ τὸ εὐχαριστῶ εἴτε μούντζες εἴτε βλαστήμιες εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόσμενε κάτω· καὶ αὐτὸς ἀγανακτισμένος, πειστωμένος γιὰ τὴν ἀχαριστίαν τοὺς ἀνταπέδιδε ἀμέσως μὲ προθυμίαν καὶ πάθος κ' ἔφρευγε μακρὰ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ γέλοια εἴτε ἔς τὴν παράκλησιν ποῦ τοῦ ἐρρίχναν οἱ ἐπάνω μετανοιωμένοι. Παρέκει δύο ξεσκληφάριδες σφικτὰ χειροπιασμένοι ἐπάλευαν ἔτσι γιὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν δύναμίν τους κ' ἐκινούοντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ κ' ἔκαναν τάχα νὰ καταφέρουν γροθιὰ ὁ ἓνας τ' ἄλλου· ἄλλὰ εἰς τὰς κινήσεις των ὅλας ἐφανερώνετο ἡ νάρκη ποῦ

τοὺς ἐσφικτόδενε τὰ νεῦρα. Κἀτ' ἀπὸ τὸν ὄντ' ἔς τὸν τοίχον, μία παρέα ἀπὸ πέντε δέκα ἐσιγομιλοῦσε σοβαρά. "Ἐξαφνα ἓνας κἄτι ἄρπαξε τ' ἄλλουνοῦ κ' ἠθέλησαν νὰ κυνηγηθοῦν· ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἐπήγαιναν εἰς τὸ ἄψεγο ἴσωμα τῆς αὐλῆς σὰν τὸ ἐλαφρὸ πλεούμενον σὲ θάλασσα τρικυμισμένη κ' ἐχτυπόντο ἀπὸ τὸν ἓνα ἔς τὸν ἄλλο τοίχον κ' ἄλλοι ἀπλωναν τὰ χέρια τους νὰ ἰσοζυγιαστοῦν. Ὡς ποῦ τέλος ἔπεσε κατὰχαμα ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος μὸλις ἔφθασε ἐπάνω του ἔπεσε κ' αὐτὸς κ' ἔμειναν ἐκεῖ ἕως νὰ εὐροῦν τρόπο νὰ καθίσουν ἔς τὰ πόδια τους μετ' ὀλιγώτερη δύναμι τῆς κάμπτως. Καὶ ὁμως εἶχαν τέτοια σώματα ποῦ τοὺς ἔλεγεσ ἱκανοὺς κάστρο νὰ γκρεμίσουν!

— Προχθὲς τοὺς κατέβασαν ἀπ' τὸ Παλαμῆδι· μ' εἶπεν ὁ σκοπὸς ποῦ ἦταν κοντὰ μου σὰν μ' εἶδε νὰ τοὺς κυττάζω μετ' περιέργεια. "Ἐγειναν ἔτσι μέσ' ἔς τὸ Μιλτιάδη.

— Εἶχαν πολλὰ χρόνια ἐκεῖ;

— Μπα· τρία μονάχα.

Καὶ δὲν θὰ ἦσαν οὔτε τριανταπέντε χρόνων καθένας οἱ ἄμοιροι!

*

Ἐνῶ ἐσπεκόμενον εἰς τὸ γεφύρι ἦλθε κοντὰ μου ὁ ἐπιστάτης μετ' ἓνα ἀρμαθιά κλειδιά· ἔς τὸ χέρι καὶ μ' ἐρώτησε ἂν ἦθελα νὰ ἔμπω μέσα. Δὲν ἐπρόφρασα νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Φωνὴ λαοῦ ἐσηκώθηκε ἀπ' τὴν αὐλὴν καὶ περιόγρνα ἀπὸ τοὺς ὄντάδες καὶ τὰ παράθυρα τοῦ τεκκέ. Ἡ φωνὴ ἀνέβαινε δυνατῆ, ὀργισμένη, σὰν κυματούσας θάλασσας βόγγος ποῦ ἀνεβαίνει ψηλὰ ἔς τ' ὄρθολιθὶ τοῦ κάθου· καὶ σύνωρα μάτια πολλὰ καὶ χέρια περισσότερα καὶ πρόσωπα μ' ἄλλη παρὰ τὴν συνηθισμένη ἀποκαρωτικὴ τους ὄψιν ἐστηλώθηκαν ἀπειλητικὰ εἰς τὸν ἐπιστάτην.

— Τὰ λεφτά! τὰ λεφτά!... ἐφώναζαν ἀπὸ τὴν αὐλὴν.

— Ποῦ εἶνε τὰ λεφτά· τί τάχα μετ' τὰ λεφτά! ἔκραζαν ἀπὸ τοὺς ὄντάδες.

— Τόσος καιρὸς τόρα πέρασε· τὰ λεφτά! ἔλεγον καὶ ἀπ' τὸ τεκκέ.

— Πάμε· μοῦ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης.

Κ' ἐτράβηξε ἐμπρὸς κ' ἐμουρμουρίζε. "Ἐξαφνα ἐγύρισε πίσω.

— Τί λεφτά, μωρέ· ἔ, τί λεφτά! ἐφώναξε μ' ἀγριεμένο, κατακόκκινον πρόσωπον ἔς τοὺς φυλακισμένους.

— Τὰ λεφτά! τὰ πλουτικὰ μας, τὰ λεφτά!.. ἀπάντησαν μ' ἓνα στόμα καὶ μετ' μύριες χερονομίες οἱ κατάδικοι, σὰν τὰ γηνόπουλα ποῦ ζητοῦν τὴν τροφὴν τους.

— Δὲ μοῦ τᾶδωσαν ἀκόμη.

— Σοῦ τᾶδωσαν· ἐσὺ τᾶχαις· μᾶς τὰ κρατεῖς τρεῖς μῆνους τόρα!...

— "Αὐτὸ δ' ἀνάλογο! εἶπε μετ' ἀγανάκτησιν ὁ ἐπιστάτης κ' ἐκλείσθηκε ἔς τὸ δωμάτιόν του.

Ἀλλὰ σύνωρα χίλιες παλάμες ἀνοίχτηκαν ἀπ' ὀπίσω του καὶ μύριες κραυγὴς μίσους καὶ βλαστήμιας καὶ θυμοῦ καὶ δοντιῶν τριξίματα καὶ γρόνθων συσπάσεις καὶ ματιῶν ἄσπρες φλόγες ἔτρεξαν κατόπιν του, δῶρον ἐγκάρδιον ὄλων τῶν φυλακισμένων. Ἄν ἐγλύτωσε ὀλίγα τὰ ἐπῆρα ἐγὼ ἄθελα ἀφοῦ εὐρέθηκα μπροστὰ του.

— Τί λεφτά τοῦ ζητεῖτε; ἐρώτησα ἓνα φυλακισμένο πῶστεκε ἔς τὴν θύραν τοῦ ὄντ'.

— Τὰ πλουτικὰ μας· ἔχει τρεῖς μῆνους νὰ μᾶς τὰ δώσει.

— Μὰ τᾶχα τὰ πῆρε αὐτός;

— Τὰ πῆρε βέβαια· πᾶσα πρωτομηνιά αὐτὸς θὰ τὰ πάρη.

— Καὶ γιατί δὲ σᾶς τὰ δίνει;

— Μὰ ξέρεις τί κουμάσι εἶν' αὐτός· κ' ἐγαμήλωσε τὴν φωνὴν του ἐνῶ ἔβλεπε μὴν ἀνοίξη ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη· τὰ βαστᾶ καὶ κάνει ἔξω τῆς δουλειῆς του· τοιζεῖ σοῦ λέω!...

Κ' ἐπῆραν αἰφνης τόση ζωηρὴ ἔκφρασι τὰ μάτια του καὶ πεποιθήσιν ὅταν μοῦ εἶπε τοιζεῖ σοῦ λέω! ὥστε καὶ ἄθελα ἐπίστεψα.

*

Ὡς τόσο ἡ θύρα τοῦ ἐπιστάτη ἔμεινε κλειστὴ ἀκόμη ἀρκετὴ ὥρα. Ἀπελπισία μ' ἔπιασε. Ἐφοβήθηκα μήπως ὁ ἐπιστάτης θυμωμένος γιὰ ὅσα τοῦ ἔκαμαν οἱ κατάδικοι μείνει μέσα ὡς τὴν ὥρα ποῦ θὰ κλείσουν οἱ φυλακὲς καὶ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ βγάλη τὸ ἄχτι του εἰς ἐκείνους τοὺς ἄμοιρους.

Εὐτυχῶς σὲ λίγην ὥρα εἶδα ν' ἀνοίξη ἡ ποθητὴ θύρα καὶ ὁ ἐπιστάτης νὰ βγαίη μετ' ἓνα ἀρμαθιά τῶν κλειδιῶν. Τί κλειδιά! μόνον ἐκεῖνα νὰ βλέπης σὲ πιάνει τρομάρα. Ἀμέσως φαντάζεσαι τί θύρες νὰ μανταλώνουν τέτοια κλειδιά καὶ τί δωμάτια νὰ ἔχουν τέτοιες θύρες καὶ τί νὰ κλείουν τέτοια δωμάτια μέσα τους, ὅπως ἄμα ἰδῆς φοβερὸ δόντι φαντάζεσαι ἀμέσως τί σαγονιὲς τὸ εἶχαν καὶ αὐτὲς οἱ σαγονιὲς ποιανοῦ τρομεροῦ θερίου κεράλι ἀρμάτονον. Ἦσαν ὅλα ὡς εἴκοσι κ' ἦσαν ἀρμαθιασμένα σὲ χοντρά, μισοσφαρμένο σχοινί. Καὶ ὅλα ἓνα μετ' ἄλλο μεγάλα, βαρεῖα μετ' ἄλλο θηλειὰ καὶ σῶμα σὰν μπράτσο ἀνθρώπου καὶ δόντια ἀνοίχτὰ, σκουριασμένα, κοκκινόμαυρα σὰν μ' αἶμα καὶ φωτιὰ βαμμένα— τὸ αἶμα τῶν καταδικῶν καὶ τὴν φωτιὰ τῆς νιώτης των— ἐλλάγγαζαν καθὼς ἐκτυπόντο τὸ ἓνα μετ' ἄλλο ἔς τὸ σχοινί τους σὰν κωνιαμένα θερία ποῦ μουγκρίζουν κ' εἶν' ἔτοιμα ν' ἀλληλοφαγωθοῦν.

— Ὅριστε! εἶπεν ὁ ἐπιστάτης μετ' ἀκαταβίβαστα μούτρα, χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ μετ' ἰδῇ.

Κ' ἔβαλε τὸ κλειδί ἔς τὴν κλειδωνιά, τὸ ἐγύρισε μετ' ἀνάγκη καὶ ἡ θύρα ἐξεμανταλώθηκε μ' ἓνα στέναγμα ταύρου ποῦ νοιώθει τὸ μαχαίρι ἔς τὸ λαίμω. Ἡ θύρα ἀνοίξε κ' ἐμπῆκα εἰς τὸν τεκκέ.

— Γεῖά σας.

— Γεῖά σου.

Οἱ κατάδικοι ἤλθαν ὅλοι κοντὰ μου. Ἦσαν εἰκοσιπέντε ἕως τριάντα κ' ἔμεναν ὅλοι κάτω, εἰς τὴν αἴθουσα τοῦ τεκκέ ἡ ὁποία ἦταν μεγάλη καὶ ἤμπορούσε νὰ χωρέσῃ κι' ἄλλους τόσους. Παράθυρα σιδερόφρακτα ἦσαν δεξιά καὶ ἀριστερά· σὲ μία γωνία ἡ βούτα· εἰς ἄλλη σίβια καλαθίων καὶ ἀρμαθιῆς σαρωμάτων ποῦ τὰ πλέκουν οἱ κατάδικοι καὶ τὰ πωλοῦν 'ς τὴν πόλι. Ἐπάνω ὁ κεντρικὸς θόλος τοῦ τεκκέ μαῦρος, ἀραχνιασμένος, μέγας μὲ μικροὺς φεγγίτες, ἀπλωνεν ἔτοιμος θαρρεῖς νὰ πέσῃ καὶ νὰ μᾶς πλακώσῃ ὅλους. Εἰς τοὺς τοίχους χαμηλὰ ἐκρέμοντο τ' ἀποφῶρια τῶν καταδικῶν, τὰ σεντούκια δεμένα μὲ σχοινία ὅπως οἱ νάκεις εἰς τὲς βλαχοκαλύβες, σανίδες ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη κατὰ πλάτος μὲ τὰ ψωμιά νὰ μὴν τὰ φθάνουν οἱ ποντικοὶ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοὶ μισομαῦροι, καταρραγωμένοι, κατασκονισμένοι. Κ' ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους 'ς τὲς σανίδες παντοῦ ὡς νὰ ἤθελαν ν' ἀντικαταστήσουν τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου ποῦ εἶχαν πρὶν οἱ δερβισάδες ἦσαν χιλίων εἰδῶν ζωγραφιῆς μὲ κάρβουνο καὶ κιμωλία. Μία ἀπ' αὐτὲς ἐπαράστανε τὴν ἑπτακαίφαλος ἰδρα, καθὼς ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή· καὶ ἡ ἰδρα αὐτὴ ἦταν καθόλα σκίασμα μικροῦ χοιριδίου μὲ φειδωτὴ οὐρὰ καὶ φτερά ὁρθὰ σὰν ἀνέμενος ἐπάνω καὶ ῥύγχος κατακομματιασμένο εἰς ἑπτὰ ἀναμαλλιασμένα κεφάλια. Ἄλλη πάλιν ἐπαράστανε τὸν Χρόνον· καὶ ὁ χρόνος ἦταν ἓνα δένδρο μὲ δώδεκα κλωνάρια περίγυρα ἄφυλλα, σὰν νὰ ἐπάρθησαν καὶ οἱ δώδεκα μῆνες ἀπ' τὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα. Ἦσως ὅμως ὁ ζωγράφος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τοὺς ἰδικούς του χρόνους ποῦ βέβαια ὅλοι ἄφυλλοι καὶ ἄγονοι περνοῦν γι' αὐτὸν κ' ἔχει αἰώνια παγωνιά καὶ 'ς τὴν καρδιά του μέσα κ' ἔξω του περίγυρα! Μία ἄλλη εἰς τὸν ἀντικρινὸ τοῖχο ἐπαράστανε μέγα δένδρο, πολὺκλωνο καὶ πλατύφυλλο ποῦ τὸ ἐκλόνιζε ἡ ῥιπὴ δυνατοῦ ἀνέμου· καὶ 'ς τὴ ῥίζα του ζαπλωμένος ἓνας φουστανελλοφόρος μὲ τὸ μουστάκι περήφανα στριμμένο, μὲ τὸ σκυλί 'στὰ πόδια του καὶ τὸ γιογκάρι 'στὰ χέρια ἐφαίνετο ὅτι ἐπαίξε κ' ἐτραγουδοῦσε. Τὸ τί τραγουδοῦσε μᾶς τὸ ἔγραφε μπροστά του.

Σεβντὰ βαστῶ σεβντὰ κρατῶ καὶ σεβνταλῆς γυρίζω
Κι' ὅπως τὸν εὐρω τὸν καιρὸ ἔτσι τὸν ἀρμενίζω.

Καὶ ἄλλες ζωγραφιῆς μύριες ἐφαίνοντο μέσα ἐκεῖ, ἄξυστα καὶ ἄνοστα χονδροκαμώματα· ἄλλες μὲ λεπτὲς γραμμὲς ἐφανέρωναν χέρι ἐπιδέξιο· κεφάλια συγχρόνων πολιτευομένων· κωμικὰ συμπλέγματα ἀπὸ πρόσωπα γνώριμα· ἄλλες γιὰ νὰ βάλῃς τὰ γέλοια καὶ ἄλλες ποῦ σῶδιναν ἀφορμὴ νὰ καθίσσης νὰ συλλογισθῆς τὴ θλιβερὴ ζωὴ τῶν καταδικῶν καὶ ζωντανούς νὰ τοὺς κλάψης! . . .

Ὅπως ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ του φαίνεται ὁ Τεκκὲς θὰ ἦταν πρὶν τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεβῆ. Διότι ἐπὶν ἀπ' τὰ κρεβάτια τῶν καταδικῶν εἰς

σχῆμα Π ἀνάποδου εἶνε ἄλλα δωμάτια ποῦ πρὶν βέβαια δὲν ἦσαν παρὰ θεωρεῖα καὶ ἐχρησίμευαν γιὰ νὰ κάθωνται καὶ νὰ βλέπουν οἱ πιστοὶ τοὺς δερβισάδες, ὅταν ἔκαναν τὴν παράδοξον προσευχὴν τους. Τώρα τὰ δωμάτια εἶνε κλεισμένα ἀπὸ μέσα καὶ δὲν ἔχουν παρὰ ἀπὸ ἓνα παράθυρο καθένα ἔξω ἀπ' ὅπου πέρνουν τὸ φῶς οἱ κατάδικοι. Καὶ ὅταν κανεὶς συλλογισθῆ αὐτοὺς ἐπάνω καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Παλαμηδιοῦ κ' ἐκείνους ποῦ εἶνε εἰς τοὺς ὀντάδες, δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ τοὺς μακαρίσῃ αὐτοὺς ἐδῶ ποῦ ἔχουν ὀλίγη ἄνεσι κάπως. Ἀλλὰ μὲ πόσες θυσίες νὰ τὴν ἀγοράζουσαν αὐτὴ τὴν ἄνεσι ὁ θεὸς γνωρίζει!

Σ τὴν ὥρα ποῦ ἐτοιμαζόμουν νὰ ἔβγω εἶδα εἰς ἓνα κρεβάτι ἐμπρὸς 'στὸ παράθυρο τρία παιδιὰ ἀπὸ εἰκοσι ἕως εἰκοσιπέντε χρόνων τῶνα μὲ τᾶλλο. Ἦσαν ὅλα καλοδέματα παιδιὰ μὲ πλατεῖα στήθη, κόκκινα καὶ ζωηρὰ μάγουλα κ' ἔλεγε πῶς οὔτε μιὰ βδομάδα ἔκαμαν ἐκεῖ μέσα. Ὁ μεγαλύτερος εἶχε ἓνα μπουζούκι παραφορτωμένο ἀπὸ κόκκινες φούντες ὡσὰν τὰ γκέμια κανενὸς ἀξετίμωτου ἀλόγου καὶ τὸ ἐπαίξεν ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο τὸν εἶχαν 'στὴ μέση καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν. Ἦσαν ἀδελφια καὶ τὰ τρία κ' ἦσαν μέσα γιὰ φόνον.

— Ποιὸς παίζει καλῆτερα μπουζούκι; ἐρώτησα τὸ ἓνα.

— Ὅλοι παίζουμε· μοῦ ἀποκρίθηκε περήφανα τὸ ἄλλο.

Ἐκεῖνος πῶπαζε τὸ μπουζούκι ἐπαψε καὶ μὲ τήραξε μὲ μεγάλα, λαμπρὰ μάτια.

— 'Στὸ Ἄργος λένε πῶς εἶνε ἓνας καὶ παίζει περήφανα· ἀλήθεια; μ' ἐρώτησε.

Ἀλλὰ πρὶν προσθᾶσω ν' ἀποκριθῶ ἐγύρισε τὸ τρίτο καὶ χωρὶς νὰ μὲ κυττάξῃ.

— Σῶπα ρέ· εἶπε 'στὸν ἀδελφὸ του· βρισκεται κ' ἄλλος 'στὸν κόσμον νὰ παίξῃ σὰν κ' ἐμᾶς! . .

★

Ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ Βουλευτικὸ ὅπως ἐβγῆκα κ' ἀπὸ τὸ Μιλτιάδη κ' ἀπὸ τὸν Ἀγιανδρέα. Τί μαθήματα αὐστηρῆς καὶ ἡμερῆς ζωῆς ἤμπορουν νὰ δώσουν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον αὐτὲς οἱ φυλακὲς! Ἐκεῖ, ὅχι εἰς τὰ σχολεῖα, ὅχι εἰς τῆς ἐκκλησίας οὔτε εἰς τὰ μοναστήρια μόν' ἐκεῖ διδάσκειται μὲ μεγαλόφωνη σιωπὴ ὁ ἀληθινὸς λόγος τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ εἶνε ἡ ἀληθινὴ τοῦ Σιλωάμ πηγὴ ὅπου βαρτίζεται ἡ ψυχὴ καὶ βγαίνει ἀγνή καὶ ἀπαλὴ καὶ μεγαλόχαρη σὰν ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ. Στοχάζομαι πῶς καὶ τὸ μεγαλεῖτερο κακοῦργον ἂν ἀντὶ νὰ τὸν κλείνουν μέσα τὸν ἔπερναν μόνον καὶ τὸν ἐγύριζαν εἰς αὐτὲς τὲς ἀγριεὶς σπηλιεὶς καὶ τοῦ ἔδειχναν ἐκεῖνα τὰ σῶρα κλειδιά καὶ τὸν ἔκαναν ν' ἀκούσῃ τὸ θλιβερό στενάγμα τῶν θυρῶν, νὰ μυρισθῆ τὴ μοῦχλα, νὰ αἰσθανθῆ τὴν ὑγρασία, ν' ἀκροασθῆ τὸ ἄφωρον μί-

λημα ποῦ κάνουν τὰ ντουβάρια κ' ἔπειτα τοῦ ἔλεγκαν : «Νά, ἐδῶ θά σ' ἐβάνουμε νά ζήσης δέκα χρόνια, εἴκοσι χρόνια, ὅλη σου τὴ ζωὴ, δίγως φίλους κ' ἐδικοὺς γιὰ νά ξεπλύνῃς τὸ κακὸ πῶκα-μες, μὰ σ' ἀφίνομε· γύρισε 'ς τὸ σπίτι σου καὶ γένου καλὸς ἄνθρωπος» θὰ ἐγνώριζε εὐθὺς τὸ ἀνόμημά του. Θὰ ἔφευγε μὲ τὰ τέσσερα καὶ θὰ ἐπήγαινε μὲ τὴ μοναχὴ φροντιῶν πὼς νά τὸ ξεπλύνῃ. Μὰ νά μὴ μείνῃ μέσα ἐκεῖ οὔτε μιὰ βδομάδα, οὔτ' ἓνα ἡμερονύχτι γιὰ τὸ Θεό!

Γιατί ξέρομε τί θὰ εἶπῃ ἄνθρωπος.

Βάλε τον εἰς ἓνα φοβερό, πυκνοντυμένο θεοσκότεινο δάσος· ῥίξε τον σὲ μιὰ σπηλιὰ μὲ λύκους καὶ λεοντάρια καὶ τίγρεις· χῶσε τον μέσα 'ς τὸ ἀπαισιώτερο νεκροταφεῖο. Ἄν τὸν ἀφίσης γιὰ μιὰ στιγμή καὶ τὸν πάρῃς πάλι θὰ ἔχῃ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν ἀνατριχίλα τοῦ δάσους ἐπάνω του, τ' ἄγρια ὀδοντοκοπήματα καὶ τοὺς μουγκρισμοὺς τῶν θερῶν 'ς τὴν ἀκοή του, τὴν ἀπελπιστικὴ παγωνιά τοῦ νεκροταφεῖου 'ς τὴν ψυχὴ του καὶ θὰ τρέμῃ μήπως πέσῃ πάλι ἐκεῖ. Ἄν τὸν παραιτήσης ὁμως γιὰ πολὺ σιγὰ σιγὰ θὰ συνήθισῃ τὸ κορμί 'ς τὴν ἀνατριχίλα, ἢ ἀκοή θὰ συνήθισῃ 'ς τ' ὀδοντοκόπημα, ἢ ψυχὴ θὰ παγώσῃ περισσότερο, τὰ νεῦρα θὰ γίνουν παλαμάκια, καὶ ἄγριος θὰ ῥιχθῇ νά κάψῃ τὸ δάσος νά μανιώσῃ τὰ θέρια, γιὰ νά τ' ἀκούσῃ ἄγριώτερα νά μουγκρίζουν, ν' ἀνοίξῃ τοὺς τάφους καὶ νά παίξῃ μὲ τὰ κόκκαλα τῶν νεκρῶν κλωτσοσκουφι. Οὐδὲ δάκρυα, οὐδὲ στηθοκοπήματα, οὐδὲ παράκλησες θὰ τὸν συγκινοῦν πλέον οὐδὲ φοβέρες.

Ἔτσι οὐδὲ φοβέρες, οὐδὲ παράκλησες, οὐδὲ στηθοκοπήματα οὐδὲ δάκρυα συγκινοῦν πλέον τοὺς φυλακισμένους. Ἐσυνήθισαν· μέσα τους βράζουν τ' ἄγρια ἔνστικτα τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου τὰ ὅποια μ' ὅλη τὴν πολυχρόνια ἐξέλιξι· καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πρόοδο δὲν ἠμπόρεσαν ἀκόμη ν' ἀργασθοῦν. Καὶ γι' αὐτὸ ἀπαντᾷ κανεὶς εἰς τῆς τρεῖς αὐτὲς φυλακῆς τρεῖς ὀλάκερες κοινωνίαις ὅπως εἶνε καὶ οἱ ἔξω, ἀλλὰ κοινωνίαις τοῦ χειρότερου εἶδους. Ὁ Σπανὸς εἶνε τοκογλύφος· τὰ χρήματα ποῦ ἐσύναξε τόσα χρόνια ἀπὸ τῆς κλεψιῆς δανείζει 'ς τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ λίγα λίγα μιὰ δραχμὴ, μισὴ δραχμὴ, εἴκοσι λεπτὰ καὶ ὅταν λάβουν ἀπὸ τοὺς δικούς τους εἶτε ἀπὸ τὰ ἐργόχρατά τους τὰ πέρνει διπλᾶ, τριδᾶ, πεντὰδιπλᾶ. Καὶ νά τὸν ἰδῆτε πὼς ἔχει παραιτήσῃ πλέον τὸ ἀνήμερο τοῦ ληστῆ κ' ἔχει πάρει 'ς ὅλα εἰς τὸ συμμαζεμμένο σῶμα καὶ τὸ φωτερό βλέμμα· εἰς τὴ φωνὴ καὶ εἰς τὴ μορφή εἰς τὰ γένεια καὶ τὰ ματόφρυδα τὸ ὕψος τοῦ Σάλωκ. Ὁ Βλα-

χιώτης πάλι κάνει τὸν παντοπουλιτῆ. Ἄλλὰ τί παντοπουλιτῆς; μὲ χαρτὶ καὶ καλαμάρι 'ς τὸ χέρι γιὰ τοὺς χρεοφειλέτες· μὲ βελωνάκα τῆς δεκάρας, μὲ μολυβδοκόνδυλα τῆς δραχμῆς, μὲ στρατσόχαρτα καὶ φακέλους κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πόσο· μὲ πατάτες μουχλιασμένες, μὲ ράμματα σάπια, μὲ καφέ ἀπὸ βρύζα καὶ ξερόψωμα καφουρδισμένα!

Αὐτοὶ εἶνε οἱ κεφαλαιοῦχοι. Βάλετε ἔπειτα τοὺς φονιάδες ποῦ δὲν ἔχουν παρὰ πῶς νά μεταμορφῶνουν τὰ χερούλια τῶν τηγανῶν καὶ τὰ ἱμπρίκια εἰς φοβερὰ μαχέρια καὶ πιστόλια. Ἐπειτα ἔρχονται οἱ χαρτοπαίκτης ποῦ κοιμοῦνται κ' ἐξυπνοῦν πάντα μὲ τὸ πάει καὶ τραβοῦν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους των, μὲ γράμματα μελανωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τάχα καὶ μὲ λόγια εὐγνωμοσύνης αἰωνίας, τὰ λεπτὰ ποῦ θὰ ἔτρεφαν τὰ παιδιὰ τους γιὰ νά τὰ χάσουν αὐτοὶ σὲ μιὰ χαρτοσιὰ. Ἐπειτα ἔχομε τὰ κομματικὰ πάθη ποῦ βράζουν εἰς τὰ στήθη των ἄσβυστα ἡφαιστεια καὶ μαχαιρώνουν καὶ μαχαιρώνονται κάθε ἡμέρα γιὰ τὸν τάδε καὶ τάδε πολιτευόμενο ποῦ οὔτε τοὺς συλλογίζεται.

Ἐλάτε καὶ εἰς τὰ πάθη τοῦ τοπικισμοῦ· οἱ Λάκωνες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Ρουμελιώτες, οἱ Ρουμελιώτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Θεσσαλοὺς, οἱ Θεσσαλοὶ χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Χελιώτες, οἱ Χελιώτες χωριστὰ ἀπὸ τοὺς Μεσσηνίους· πέντε δέκα, δώδεκα δεκαπέντε ἐκεῖ ἔτοιμοι νά ῥιχθοῦν σὰν τὰ σκυλιὰ καὶ νά πετσοκοποῦν μὲ τὴν ἄλλη παρέα. Καὶ βάλετε τὰ μίσῃ, τὰ διαβάματα εἰς τὸν ἐπιστάτη, 'ς τὸ φρούραρχο γιὰ τὸν τάδε σύντροφο γιὰ τὸν τάδε πρὶν φίλο ποῦ τοῦ ζηλεύει τὴ θέσι· πῶχει μέσα 'ς τὸ δῶμα εἶτε τὸ τάδε παλαιοχράμι ἢ τὰ χρήματα πῶχει 'ς τὸ σεντοῦκι του. Καὶ ἐπάνω αὐτῶν ὅλων βάλετε τὸν ἐπιστάτη μὲ τὸ σκῆπτρο τῆς τυραννίας 'ς τὸ χέρι κ' ἔχετε τέλεια τὴν εἰκόνα.

Αὕτῃ εἶνε ἡ κοινωνία τῶν φυλακῶν. Κοινωνία μυστικὴ αὕτῃ, ἀθώρητη ποῦ μόνον μαντεύεται, μόνον εἰς τὰ μάτια τοῦ νοῦ φανερώνεται, βρωμερὴ καὶ μισητὴ περισσότερο ἀπ' ἐκείνη ποῦ παρουσιάζεται εἰς τὰ κρεάτινα μάτια. Καὶ ὁμως εἶνε ἀληθινή. Καὶ σεῖς ποῦ εἶδατε καὶ τὴ μία καὶ τὴν ἄλλη, ποῦ ἐγνώρισατε τὴ σαπισμένη ἐπιφάνεια καὶ τὸ βρωμερὸ βυθὸ, χύσεται ἓνα δάκρυ γιὰ τοὺς καταδίκους ὅπως τῶχυσαν κ' ὁ ἄκαρδος ἐγὼ.

Ἄλλο ἀπὸ δάκρυ δὲν ἠμποροῦμε νά τοὺς δώσωμε κατὰ τὸ παρόν. Γιατί εὐρίσκονται καὶ κακὰ καλῶς κείμενα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ